

مهرداد بهنیا

دیرین بودن و آشوب تاریخ دست خورده و کمابیش گنگ ایران زمین (ایرانویچ) تبیین نهایی و قطعی تاریخ و مکان پیدایش زرتشت، این پیام آور بزرگ آریایی، را سخت می‌کند. برخی تاریخ نگاران زمان پیدایش وی را ۱۰۰ سال پیش از میلاد مسیح و گروهی از اوستا شناسان آنرا مربوط به ۴۰۰۰ سال پیش می‌دانند. از همینرو شماری از خاورشناسان و تاریخ دانان بر پایه این دودلی های تاریخی، شخصیتی اساطیری و خیالی برای او گمان کرده اند و شماری نیز در نفی وجود او کوشیده اند. بااینهمه با بررسی دقیق سروده های این فرزانه بزرگ که گاتها خوانده می شود، می توان این نظریه بی اساس را نفی کرد. گاتها جمع واژه گات به چم سرود و شعر می باشد. براساس گزارش زبان شناسان و خاورشناسان این سروده ها قدیمی ترین اشعاری است که در جهان به دست آمده یا دست کم می توان آنها را باستانی ترین سروده های ایرانی به شمار آورد. گاتها دارای ۵ بخش و دربرگیرنده ۱۷ هات است که چون نگینی در میان یسنا جای گرفته است. به دیگر سخن گاتها بخشی از یسنا و یسنا یکی از پنج بخش اوستای بزرگ می باشد. بیشتر دانشمندان برآنند که گاتها سروده های خود زرتشت بوده و برخلاف دیگر بخش های اوستا و متن های کهن ایرانی بدون هیچ دخل و تصرفی به دست ما رسیده است. در مقایسه این متن ها با کهن ترین متن های هندی که ریگ ودا نامیده می شوند، اصالت و تاریخی بودن آنها به روشنی آشکار می شود. ریگ ودا شامل هزاران سرود خطاب به خدایان بی شماری از جمله میترا، وارونا و ایندیروا ... است که توسط بیش از ۴۰۰ نفر که ریشی خوانده می شوند سروده شده اند. درحالیکه سروده های گاتها تنها از وجودی یکتا و توانمند با نام اهورا مزدا به چم دانای بزرگ هستی بخش یا خداوند جان و خرد نام می برد. و این نشاندهنده وجود یک خرد و

اندیشه پاک در پس همه این سرودهاست. در این سرودها به فروزه های آفریدگار یکتا که بعدها مشخصا با نام امشاسپندان (پاکان جاویدان) جدا می شوند اشاره می شود: بهمن (وهومنه): منش (اندیشه) نیک اردیبهشت (اشاوهیشتا): بهترین راستی و پاکی شهریور (خشتهر وئیریا): نیروی شهریاری سپندارمز (سپننه آرمئیتی): عشق و فروتنی خرداد (هه اورتات): رسایی و کمال امرداد (امرتاته): بی مرگی و جاودانگی در صورت نبود هرکدام از این فروزه ها پدیده ای پدید جای آنرا می گیرد. مردمان می توانند میان این یا آن برگزینند و پایه زندگی خود را برآن بگذارند. سرانجام مردمان به همین گزینش بستگی دارد. (یسنا ۳۰ بند ۲) در آئین هندو درگیری بین خدایان نیک و بد به فراوانی دیده می شود. ولی در آئین زرتشت این درگیری بین دو نیروی نیک اندیشی و بداندیشی (سپنت مینو و انگره مینو) است. برخلاف گفته برخی از پژوهشگران، این درگیری و کشاکش جاودانه میان بدی و نیکی

هرگز نشانه دوگانه پرستی این آئین نیست. با نگرشی ژرف در متن گاتها به خوبی می توان دریافت که این سرودها نماد زندگی کسی است که خود را وقف مبارزه با بدی و تلاش برای دستیابی به رستگاری همه جهانیان فارغ از رنگ و نژاد آنها کرده است و خواستار بهترین شادمانی برای آنهاست. (یسنا ۳۱ بند ۸ و یسنا ۲۸) بخش هایی از این سروده ها به زندگی زرتشت و گفتگوی پرشور او با اهورامزدا پرداخته است و بخش هایی دیگر درباره لحظات ناکامیابی و سختی های زندگی این فرزانه در یافتن همراهانی دانا است که سخن او را بفهمند و نیز بخش هایی از این سروده ها به آزار و دستگیری کزاندیشان و گهگاه به لحظات شورانگیز پیروزی اندیشه نیک اشاره دارند: (یسنا سی و دو، سی و نه، چهل و شش و چهل و هشت) با توجه به این نکته ها می توان با قاطعیت گفت که زرتشت فرزانه و پیامبر به راستی وجود داشته و امکان اینکه این نوشته ها افسانه یا ساخته و پرداخته ذهنی خیال پرداز باشد وجود ندارد.

تصویر خیالی زرتشت: نقاش اتوسا فروهری (درب مهر تورونتو)